

นโยบาย ต่างประเทศกัมพูชา

ในสมัยรัฐบาลเจ้านโรดม สีหนุ:
ความเป็นกลางที่เลือกไม่ได้
นภตล ชาติประเสริฐ *

1. ภาพรวมและพัฒนาการของนโยบาย ต่างประเทศกัมพูชา

กัมพูชาเป็นประเทศเล็ก (Small States) ที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นอาณาบริเวณที่มีความขัดแย้งสูง ภายหลังจากการหมดอำนาจของอาณาจักรกัมพูชาในศตวรรษที่ 13 แล้ว กัมพูชาก็ตกอยู่ในสภาพรัฐกันชนซึ่งต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอดจากความกดดันของไทยและเวียดนามอยู่เสมอ และในศตวรรษที่ 20 กัมพูชาก็ต้องต่อสู้เพื่อเอกราชจากการปกครองของฝรั่งเศส ในการต่อสู้เพื่อเอกราชนั้น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการต่อสู้เพื่อเอกราชของกัมพูชาคือ เจ้านโรดม สีหนุ และจากการต่อสู้เองที่ทำให้เจ้านโรดม สีหนุ มีบทบาทเด่นชัดในฐานะผู้นำภายหลังจากที่กัมพูชาได้รับเอกราช

เจ้านโรดม สีหนุ ได้ตัดสินใจที่จะเลือกดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลาง โดยเชื่อว่า การดำเนินนโยบายเป็นกลางจะเป็นผลดีต่อการรักษาอธิปไตยของกัมพูชา ซึ่งต้องเผชิญกับแรงกดดันจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีศักยภาพทางอำนาจสูงกว่า ตลอดจนความขัดแย้งและการแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจต่อกัมพูชา

* สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

S

รัฐบาลกัมพูชาได้ยึดถือนโยบายดังกล่าวอย่างเคร่งครัดและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวในช่วงปี ค.ศ. 1953-1963 ในช่วงนี้ กัมพูชาได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารจากทั้งประเทศตะวันตกและประเทศคอมมิวนิสต์ แม้ว่าในช่วงดังกล่าวกัมพูชามีปัญหาพรมแดนและความตึงเครียดทางการเมืองกับประเทศไทยและเวียดนามใต้ แต่กัมพูชาก็สามารถสร้างดุลยภาพและรักษาความมั่นคงของประเทศไว้ได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากปี ค.ศ. 1964 เป็นต้นไป กัมพูชาต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งมีผลทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศของกัมพูชาซึ่งเคยรักษาผลประโยชน์ของประเทศไว้ได้ เริ่มมีปัญหาในการตอบสนองต่อแรงกดดันใหม่ ๆ ที่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เริ่มตั้งแต่การก่อตัวเข้มแข็งมากขึ้นของฝ่ายตรงข้ามต่าง ๆ ในกัมพูชา ทั้งฝ่ายนิยมระบอบสาธารณรัฐและฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์ ความตึงเครียดทางเศรษฐกิจที่รุนแรงมากขึ้น การเข้าร่วมสงครามเวียดนามอย่างเต็มรูปแบบของสหรัฐอเมริกา และที่สำคัญที่สุดคือการขยายตัวของสงครามเวียดนามเข้าไปในกัมพูชา

การขยายตัวของสงครามเวียดนามนั้นมีผลกระทบต่อความมั่นคงและนโยบายเป็นกลางของกัมพูชาเป็นอย่างมาก การส่งทหารสหรัฐอเมริกาจำนวนมหาศาลเข้าไปในเวียดนามใต้ เท่ากับเป็นการกดดันให้ทหารเวียดนามเหนือและเวียดกงบางส่วน จำเป็นต้องถอยร่นเข้าไปตั้งมั่นอยู่ในพื้นที่ด้านตะวันออกของกัมพูชา ในการนี้ความอ่อนแอของกองทัพกัมพูชาประกอบกับทัศนคติของเจ้านโรดม สีหนุ ต่อสงครามเวียดนาม ทำให้กัมพูชาไม่ได้ผลักดันกองกำลังต่างชาติดังกล่าวออกไป

นโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดปฏิกิริยาอย่างรุนแรงจากกลุ่มการเมืองภายในของกัมพูชาและสหรัฐอเมริกา ความตึงเครียดของการเมืองภายในประกอบกับความชะงักงันในด้านการต่างประเทศที่เกิดขึ้น ที่มีผลทำให้ความเป็นผู้นำของเจ้านโรดม สีหนุ เริ่มถูกท้าทาย รัฐบาลใหม่หวังตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1969 เริ่มดำเนินนโยบายที่ตรงข้ามกับแนวทางเดิม ความขัดแย้งขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ ในที่สุดการปฏิวัติยึดอำนาจจากเจ้านโรดม สีหนุ ในวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1970 ก็เกิดขึ้น¹ และรัฐบาลใหม่ได้เปลี่ยนแนวนโยบายต่างประเทศ โดยเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีผลทำให้แนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของกัมพูชาเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง

¹ P.C. Pradhan, *Foreign Policy of Kampuchea* (New Delhi : Radiant Publishers, 1985), p. 145.

2. นโยบายต่างประเทศกัมพูชาในสมัยรัฐบาล เจ้านโรตม สีหนุ ต่อประเทศต่าง ๆ และ ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ

ตลอดระยะเวลา 17 ปีที่รัฐบาลเจ้านโรตม สีหนุ บริหารประเทศกัมพูชานั้น เป็นช่วงระยะเวลาที่การเมืองระหว่างประเทศมีความตึงเครียดและเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ขึ้นหลายครั้งทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค แม้ว่ากัมพูชาจะยึดถือนโยบายเป็นกลางเป็นหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยยึดมั่นในหลักการที่กัมพูชาจะไม่เป็นพันธมิตรทางทหารกับประเทศใด ๆ โดยจะไม่ยินยอมให้มีฐานทัพต่างชาติในดินแดน กัมพูชา ตลอดจนเป็นมิตรกับทุกประเทศ ที่เคารพในอธิปไตยของกัมพูชา แต่ผู้นำกัมพูชา ก็ต้องใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อให้นโยบายเป็นกลางเป็น ประโยชน์กับกัมพูชามากที่สุด

นโยบายต่างประเทศและปฏิกิริยาของกัมพูชาต่อประเทศมหาอำนาจ, ประเทศ เพื่อนบ้านและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ในการเมืองระหว่างประเทศอาจพิจารณาได้ดังนี้ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชา กับ สหรัฐอเมริกา

ความสัมพันธ์ของกัมพูชาและสหรัฐอเมริกาไม่ค่อยราบรื่นเท่าใดนัก แม้ว่า เจ้านโรตม สีหนุ จะได้พยายามสร้างดุลระหว่างฝ่ายตะวันออกและตะวันตก แต่สถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ในลาวและเวียดนามได้รวมทั้งความช่วยเหลือที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ไทย และเวียดนามได้มากกว่ากัมพูชาทำให้เจ้านโรตม สีหนุ ไม่ไว้วางใจท่าทีของสหรัฐอเมริกา ต่อกัมพูชา

ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1962 เจ้านโรตม สีหนุ ได้กล่าวถึงความช่วยเหลือ ของสหรัฐอเมริกาว่า

...แม้สหรัฐอเมริกาจะให้ความช่วยเหลือกัมพูชาทางด้านการทหาร แต่ก็ไม่ได้ ช่วยให้กัมพูชาอยู่ในฐานะที่จะป้องกันตนเองได้... เมื่อเราได้รับอาวุธที่ล้ำ สมัยหนึ่งขึ้น ไทยและเวียดนามได้ต่างก็จะได้รับอาวุธที่ทันสมัย 20 ชิ้น สหรัฐอเมริกาไม่เคยให้เครื่องบินรบและเรือรบแก่กัมพูชาเลย สิ่งที่เราได้รับมี เพียงเรือลำเล็ก ๆ ซึ่งไม่สามารถใช้ป้องกันน่านน้ำของเราได้...²

² P.C. Pradhan, op.cit., footnote 1, p. 82.

ในปี ค.ศ. 1963 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้เสื่อมลงอย่างรวดเร็ว โดยในเดือนพฤศจิกายน เจ้านโรดม สีหนุ ประกาศไม่ยอมรับความช่วยเหลือจาก สหรัฐอเมริกา³ และกล่าวหาว่าสหรัฐอเมริกาสนับสนุนขบวนการเขมรเสรี (Free Khmer Movement) และให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การกระจายเสียงแก่วิทยุเขมรเสรี (Radio Free Khmer) ซึ่งกล่าวโจมตีรัฐบาลเจ้านโรดม สีหนุ⁴

ภายหลังจากที่ วารสาร Newsweek ฉบับประจำวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1965 ได้ตีพิมพ์ข้อความดูหมิ่นครอบครัวของเจ้านโรดม สีหนุ เจ้านโรดม สีหนุ ได้ประกาศที่จะตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐอเมริกา ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1965 แต่ยังคงรักษาความสัมพันธ์ระดับกงสุลไว้เพื่อที่จะเปิดช่องทางให้มีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ โดยวางเงื่อนไข 3 ประการ ในการที่จะกลับมาความสัมพันธ์ทางการทูตตามเดิม

1. สหรัฐอเมริกาต้องให้การรับรองอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรต่อพรมแดน- ความเป็นกลาง และบูรณภาพของดินแดนกัมพูชา
2. ต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของกัมพูชาที่เป็นผลมาจากการ โจมตีของสหรัฐอเมริกา และเวียดนามใต้
3. ต้องให้การประกันอย่างเป็นทางการว่ากัมพูชาจะไม่ตกเป็นเหยื่อของความ ก้าวร้าวของสหรัฐอเมริกา และเวียดนามใต้⁵

เงื่อนไขดังกล่าวทำให้รัฐมนตรีต่างประเทศ ดิน รัลส์ ประกาศเรียกผู้แทนทาง การทูตของสหรัฐอเมริกากลับประเทศ ทำที่ที่แข็งกร้าวของกัมพูชาต่อสหรัฐอเมริกานั้น อาจพิจารณาได้ว่ามีสาเหตุมาจาก :-

1. การที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนไทยและเวียดนามใต้ ซึ่งมีปัญหาทางพรมแดนกับกัมพูชา
2. เจ้านโรดม สีหนุ ประเมินว่าสหรัฐอเมริกาคงพ่ายแพ้ในสงครามเวียดนาม และอิทธิพลของสาธารณรัฐประชาชนจีนก็จะครอบงำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น กัมพูชาไม่อาจอยู่ข้างฝ่ายแพ้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามเสริมสร้างมิตรภาพกับ สาธารณรัฐประชาชนจีน⁶

³ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1955-1963 นั้น สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือกัมพูชาเป็นมูลค่าถึงประมาณ 403 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดบแบ่งออกเป็นความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ 309 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และความช่วยเหลือทางทหาร 94 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

⁴ Robert Alexander Holmes, " Chinese Foreign Policy Toward Burma and Cambodia : A Comparative Analysis, " (Doctorate's thesis Columbia University, 1969), p. 245.

⁵ Robert A. Holmes, op.cit., footnote 4, pp. 245 - 246.

⁶ Ibid., pp. 246 - 247.

ในการนี้อาจพิจารณาได้ว่าท่าทีของกัมพูชานั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความคืบหน้าของสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนาม ดังจะเห็นได้ว่าหลังจากที่สหรัฐอเมริกาเพิ่มสมรรถนะทางทหารและเริ่มเป็นฝ่ายรุกในสงครามเวียดนาม เจ้านโรดม สีหนุ ได้แสดงท่าทีที่จะเปิดการเจรจากับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1966 และในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1967 เจ้านโรดม สีหนุ ก็ได้เสนอที่จะให้มีการเจรจากับสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง และในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1969 ทั้งสองประเทศก็ได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์ในระดับอุปทูตระหว่างกันขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็ไม่ได้มีการพัฒนาไปมากนัก อันเนื่องมาจากการที่ทหารสหรัฐอเมริกาดำเนินการกวาดล้างเวียดนามเข้ามาในดินแดนกัมพูชาในปลายปี ค.ศ. 1969 เจ้านโรดม สีหนุ ได้วิจารณ์การกระทำของสหรัฐอเมริกว่า

...เราไม่ควรที่จะตั้งความหวังไว้มากนักกับสิ่งที่เราจะได้จากการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา เพราะสิ่งที่เราได้รับคือการละเมิดดินแดนกัมพูชาโดยกองกำลังสหรัฐอเมริกา...⁷

ภายหลังจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับสหรัฐอเมริกาก็อยู่ในสภาพตึงเครียดไปจนถึงปี ค.ศ. 1970 เมื่อเจ้านโรดม สีหนุ หมดอำนาจลง

⁷ P.C. Pradhan, op.cit., footnote 1, p. 123.

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับ สหภาพโซเวียต

ก่อนหน้า ค.ศ. 1965 กัมพูชามีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกับสหภาพโซเวียต กล่าวคือ เคยทำสนธิสัญญาความร่วมมือในเรื่องการค้า วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ ในปี ค.ศ. 1957 และสหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและเทคนิค ในปี ค.ศ. 1962 ผู้นำสหภาพโซเวียตต่างแสดงความชื่นชมต่อการพัฒนาของกัมพูชา เจ้าโรดม สีหนุ เองก็ให้การยกย่องว่าสหภาพโซเวียตเป็นมหามิตร แต่ความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและกัมพูชาประสบกับอุปสรรค ทั้งนี้กัมพูชาได้เลือกที่จะอยู่ฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีนเพราะว่า

1. ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์
2. สาธารณรัฐประชาชนจีนให้สัญญาว่าจะสนับสนุนในกรณีที่กัมพูชาถูกรุกราน
3. จำนวนคนจีนในกัมพูชามีถึง 400,000 คน⁸

ในปี ค.ศ. 1965 เจ้าโรดม สีหนุ ได้กล่าวประนามสหภาพโซเวียตเกี่ยวกับนโยบายเวียดนาม ซึ่งสหภาพโซเวียตไม่พอใจเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามในปลายปี ค.ศ. 1965 สหภาพโซเวียตได้พยายามดำเนินการปรับความสัมพันธ์เข้าสู่สภาพปกติกับกัมพูชา และเสนอให้ความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์จึงเริ่มใกล้ชิดกันมากขึ้น

เจ้าโรดม สีหนุ ก็ได้พยายามใช้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตมาถ่วงดุลกับสหรัฐอเมริกา ดังจะเห็นได้จาก เมื่อสหรัฐอเมริกาเสนอให้มีการปรับปรุงคณะกรรมการควบคุมระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างเวียดนามใต้และกัมพูชาในปี ค.ศ. 1968 นั้น เจ้าโรดม สีหนุ ไม่เห็นด้วยและได้กล่าวว่า

...ข้าพเจ้าไม่สนใจต่อการปรับปรุงบุคลากร หรืออำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบระหว่างประเทศ (International Control Commission)
.....สิ่งที่ข้าพเจ้าสนใจคือ สิ่งที่โซเวียตได้กระทำในการหยุดยั้งความก้าวร้าวของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อกัมพูชา⁹

หลังจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองก็อยู่ในสภาพราบรื่นไปจนหมดสมัยของรัฐบาลเจ้าโรดม สีหนุ

⁸ Robert A. Holmes, *op.cit.*, footnote 4, p. 293.

⁹ Washington Post (18 January 1968) : 3.

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับสาธารณรัฐประชาชนจีน นับได้ว่าราบรื่นและแน่นแฟ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับมหาอำนาจอื่น ๆ สาธารณรัฐประชาชนจีนได้เริ่มให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อกัมพูชาในปี ค.ศ. 1955 หลังจากนั้นกัมพูชาก็ได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างสม่ำเสมอตลอดสมัยรัฐบาลเจ้านโรดม สีหนุ ในช่วงปี ค.ศ. 1955 - 1964 สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ให้ความช่วยเหลือกัมพูชาเป็นมูลค่าประมาณ 48 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁰

ในทางการเมืองสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้สนับสนุนนโยบายเป็นกลางของเจ้านโรดม สีหนุ อย่างแข็งขัน โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ประกาศที่จะยอมรับในหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน¹¹ และในปี ค.ศ. 1958 ทั้งสองประเทศก็ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการขึ้น

ในปี ค.ศ. 1964 รัฐบาลกัมพูชาได้เสนอให้องค์การสหประชาชาติพิจารณาการขอเข้าเป็นสมาชิกของสาธารณรัฐประชาชนจีน¹² และเมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนทดลองระเบิดนิวเคลียร์ได้เป็นผลสำเร็จกัมพูชาก็ได้ส่งสารไปแสดงความยินดี

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองยิ่งแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ภายหลังจากที่กัมพูชาตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐอเมริกา ภายใต้อาณัติของประธานาธิบดีจอร์จ เอช. ดับเบิลยู. บุช เห็นว่ามีเพียงสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้นที่จะรับประกันความอยู่รอดของกัมพูชาได้¹³

...เรานิยมจีน เพราะจีนไม่เคยพยายามให้เรายอมรับในอุดมการณ์ของจีน เรานิยมจีนเพราะจีนเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศมหาอำนาจไม่กี่ประเทศที่ยึดมั่นในหลักการของความเสมอภาคของแต่ละประเทศ โดยไม่สนใจต่อขนาดของประเทศเหล่านั้น¹⁴

อย่างไรก็ตาม ต่อมาความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้กระทบกระเทือนพอสมควรภายหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมในสาธารณรัฐประชาชน

¹⁰ Roger M. Smith, *Cambodia's Foreign Policy* (New York : Cornell University Press, 1965), p. 123.

¹¹ P.C. Pradhan, *op.cit.*, footnote 7, p. 86.

¹² *Yearbook of the United Nation, 1964* (New York : United Nation, Office of Public Information, 1964), p. 128.

¹³ P.C. Pradhan, *op.cit.*, footnote 1, p. 125.

¹⁴ *Peking Review* (8 October 1965) : 15.

จีน¹⁵ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวพันการเมืองภายในของกัมพูชา รัฐบาลกัมพูชาเริ่มเพิ่งเล็งสมาคมมิตรภาพกัมพูชา - สาธารณรัฐประชาชนจีน (Khmer-Chinese Friendship Association) มากขึ้น โดยวิตกว่าสมาคมดังกล่าวจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ต่อชาวจีนในกัมพูชา และในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1967 รัฐบาลกัมพูชาได้ประกาศยุบสมาคมต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งหมด

ฝ่ายนิยมจีนได้มีปฏิกิริยาโต้ตอบการกระทำดังกล่าว โดยได้เรียกร้องผ่านหนังสือพิมพ์ประนามการยุบสมาคมดังกล่าว และเรียกร้องให้สมาคมดังกล่าวดำเนินกิจกรรมต่อไป ซึ่งเป็นการกระทำที่รัฐบาลกัมพูชาถือว่าได้รับการสนับสนุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและประกาศจะเรียกเอกอัครราชทูตกลับจากกรุงปักกิ่ง แม้ว่าต่อมา กัมพูชาจะไม่ได้ปฏิบัติตามที่ประกาศไว้ แต่เจ้านโรดม สีหนุ ก็ได้ถือโอกาสดังกล่าวใช้กำลังเข้ากวาดล้างชาวจีนในกัมพูชา ที่เชื่อวานิยมลัทธิคอมมิวนิสต์

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1969 โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนยืนยันว่าจะเคารพในเรื่องปัญหาภายในของกัมพูชา และในเดือนกันยายน ค.ศ. 1969 คณะผู้แทนกัมพูชานำโดยนายพลลอนนอลก็ได้เดินทางไปร่วมในงานฉลองครบรอบ 20 ปีแห่งการปฏิวัติของสาธารณรัฐประชาชนจีน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับไทยและเวียดนามใต้

เนื่องจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์ ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาของไทยและเวียดนามใต้ ทำให้เจ้านโรดม สีหนุ ไม่ไว้วางใจประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองอย่างมาก ในขณะที่ปัญหาพื้นฐานดั้งเดิมยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไป สงครามเวียดนามที่รุนแรงขึ้นยังทำให้ปัญหามีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

แม้ว่าปัญหาพื้นฐานระหว่างกัมพูชาต่อไทยและเวียดนามใต้จะคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียด ปัญหาเฉพาะด้านระหว่างกัมพูชากับไทยที่สร้างความตึงเครียดระหว่างประเทศทั้งสองเกือบตลอดสมัยของรัฐบาลเจ้านโรดม สีหนุ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนและปัญหาการแทรกซึมของเขมรเสรีเข้าไปในกัมพูชา และที่สำคัญมากคือ ปัญหาเรื่องสิทธิเหนือเขาพระวิหาร ซึ่งทั้งไทยและกัมพูชาต่างก็อ้างกรรมสิทธิ์ในการครอบครองประสาทินดังกล่าว ได้มีความพยายามในการเจรจาระหว่างกันหลายครั้งระหว่างไทยกับกัมพูชา เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่การเจรจาไม่ประสบความสำเร็จแต่อย่างใด ปัญหาดังกล่าวมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองตึงเครียดเป็นอย่างมาก และกัมพูชาได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยถึงสองครั้ง ในปี ค.ศ. 1958 และ ค.ศ. 1961 ตามลำดับ นอกจากนี้

¹⁵ P.C. Pradhan, op.cit., footnote 1, p. 126.

นี้ยังมีปัญหาการละเมิดดินแดนซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ในปี ค.ศ. 1968 กัมพูชาได้มีหนังสือประท้วงถึงประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติถึง 26 ฉบับ เกี่ยวกับการละเมิดดินแดนกัมพูชาโดยไทยในขณะที่ไทยก็ได้มีหนังสือประท้วงเช่นเดียวกันต่อกรณีดังกล่าว 4 ฉบับ¹⁶

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับเวียดนามนั้น มีความสลับซับซ้อนมากกว่าปัญหาไทย-กัมพูชา ปัญหาของประเทศทั้งสองนี้เริ่มตั้งแต่ความขัดแย้งเกี่ยวกับเขตแดนบริเวณกัมโพช (Kampot), มิโมต (Mimot), และลัมพัต (Lamphat) ตลอดจนเกาะเล็ก ๆ อีก 2-3 เกาะในอ่าวไทย

สงครามเวียดนามที่ขยายตัวอย่างรุนแรงขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองที่มีอุปสรรคอยู่แล้วมีปัญหามากยิ่งขึ้น เริ่มมาจากผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามจำนวนมากที่หลบภัยสงครามเข้ามาในกัมพูชา การที่เวียดนามใช้ดินแดนกัมพูชาด้านตะวันออกเฉียงเหนือเป็นทางผ่านเพื่อเข้าแทรกซึมในเวียดนามใต้ การให้การสนับสนุนของเวียดนามเหนือและเวียดนามต่อกองกำลังเขมรแดง, การที่กัมพูชายกระดับสำนักงานผู้แทนการค้าในเวียดนามเหนือขึ้นเป็นสำนักงานตัวแทนรัฐบาล (Governmental Representation) ตลอดจนประกาศรับรองรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวของเวียดนามใต้ (Provisional Revolutionary Government of South Vietnam)¹⁷

ในปี ค.ศ. 1965 เจ้านโรดม สีหนุ ได้กล่าวเกี่ยวกับการรับรองรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราวของเวียดนามใต้ว่า

...เราให้การสนับสนุนแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติในด้านการเมือง เพราะแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเป็นสัญลักษณ์ของสิทธิอันชอบธรรมของประชาชนชาวเวียดนามใต้ ที่จะต่อสู้เพื่อเอกราชจากจักรวรรดินิยมอเมริกัน¹⁸

ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับเวียดนามใต้ประสบปัญหายุ่งยากและตึงเครียดอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งสิ้นสุดสมัยของรัฐบาลเจ้านโรดม สีหนุ ในปี ค.ศ. 1970 ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไปแต่อย่างใด

5. การประชุม Afro-Asian

เจ้านโรดม สีหนุ ได้ให้ความสำคัญต่อการประชุม Afro-Asian ที่บันดัง ในปี ค.ศ. 1955 เป็นอย่างมาก และเชื่อว่าหลักปรัชญาศีล (Pancha Sheela) ซึ่งทุกประเทศที่เข้าร่วมประชุมประกาศยอมรับ จะมีส่วนช่วยต่อความเป็นกลางของกัมพูชาได้

¹⁶ Yearbook of the United Nations, 1968 (New York : United Nations, Office of Public Information, 1968), p. 187.

¹⁷ P.C. Pradhan, op.cit., footnote 1, p. 350.

¹⁸ Ibid., p. 115.

เจ้านโรดม สีหนุ ได้พยายามเน้นถึงหลักการอยู่ร่วมกันโดยสันติต่อที่ประชุมโดยกล่าวว่า

...ที่ประชุมกลุ่ม Asian-African เห็นพ้องกันว่า สันติภาพของโลกได้ถูกคุกคามด้วยความกลัว และความไม่เชื่อใจกัน การที่จะฟื้นฟูความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในที่สุด ดังนั้นจึงขอให้ทุกประเทศเคารพต่อเอกราชของทุกประเทศอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศเล็ก ๆ เช่น กัมพูชา ซึ่งยึดถือนโยบายเป็นกลาง¹⁹

ต่อมารัฐ Afro-Asian มีความแตกต่างกันมากเกินไปในประเด็นสำคัญ ๆ อย่างเช่น กรณีโซเวียต-จีน และ จีน-อินเดีย เป็นต้น แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดจากประเด็นการประชุมก็คือ กัมพูชามีนโยบายที่เอนเอียงเข้าหาสาธารณรัฐประชาชนจีนและพยายามให้ประเทศใน Afro-Asian เห็นชอบนโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

6. กรณีที่หนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีนในสหประชาชาติ

ตั้งแต่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1949 สหรัฐอเมริกาได้พยายามโดดเดี่ยวจีนออกจากประชาคมตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ เจ้านโรดม สีหนุ ได้โจมตีสหประชาชาติว่าถูกจักรวรรดินิยมควบคุมไม่มีความเป็นอิสระในการดำเนินการสำหรับที่หนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีนในสหประชาชาตินั้น กัมพูชาให้การสนับสนุนว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนควรจะได้รับที่ยอมรับให้เข้าไปในประชาคมโลก เพราะรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมในฐานะตัวแทนของชาวจีน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ในที่สุดสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้ที่นั่งในองค์การสหประชาชาติในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1971 ภายหลังจากที่ความสัมพันธ์ระหว่างจีน-สหรัฐอเมริกาได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น

7. กรณีความขัดแย้งทางพรมแดนระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและอินเดีย

ในวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1962 กองทัพจีนได้รุกเข้าปะทะกับกองกำลังอินเดียบริเวณพรมแดนจีน-อินเดีย ด้วยสงครามเต็มรูปแบบ การปะทะกันอย่างรุนแรงนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้มีความขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหาพรมแดนบริเวณที่เรียกว่า แนวพรมแดน

¹⁹ George McTurnan Kahin, *Government and Politics of Southeast Asia* (New York : Praeger Publishers, 1964), p. 22.

ตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Frontier Agency Area) ซึ่งได้ยึดเอื้อมานานถึง 8 ปีเต็ม ในช่วง 8 ปีดังกล่าวได้มีการปะทะกันระหว่างกองกำลังทั้ง 2 ฝ่าย กว่า 100 ครั้ง และได้มีการยื่นประท้วงต่อกันระหว่างจีนและอินเดียมากกว่า 600 ครั้ง²⁰

กัมพูชาไม่ทำที่ที่ระมัดระวังมากในเรื่องนี้ พยายามหลีกเลี่ยงที่จะเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่ให้มีการแก้ไขปัญหาย่างสันติด้วยการเจรจา แต่ก็ได้วิจารณ์อินเดียที่แสดงท่าทีแข็งกร้าวต่อข้อเสนอเรื่องการเจรจาของสาธารณรัฐประชาชนจีนและการรับอาวุธจากสหรัฐอเมริกา เมื่อศรีลังกาเสนอให้มีการเจรจาของประเทศ Colombo ทั้ง 6 ประเทศเพื่อช่วยแก้ปัญหา เจ้านโรตม สีหนุ ก็ตกลงที่จะรับเชิญ แต่ก็มีความวิตกว่าจะเป็นการคุกคามต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนและอินเดียไม่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมเจรจา ดังนั้น นอกเหนือไปจากมติที่ชักชวนให้สาธารณรัฐประชาชนจีนและอินเดียแก้ไขปัญหากันแล้ว กัมพูชาไม่ต้องการผูกมัดตนเองกับข้อเสนออื่น ๆ ของกลุ่ม Colombo เจ้านโรตม สีหนุ พยายามหาหนทางประนีประนอมให้กับทั้ง 2 ฝ่าย กล่าวได้ว่ากัมพูชาพยายามรักษาท่าทีที่เป็นกลางมากในเรื่องนี้

8. วิกฤตการณ์ในลาว

สงครามกลางเมืองในลาวระหว่างลาวฝ่ายขวาและขบวนการประเทศลาว ซึ่งนิยมแนวทางสังคมนิยม ได้ขยายตัวรุนแรงมากขึ้นในปี ค.ศ. 1958 เมื่อสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนให้ลาวฝ่ายขวาเข้ามามีอำนาจเป็นรัฐบาลแทนรัฐบาลเดิม ซึ่งมีนโยบายเป็นกลาง สหภาพโซเวียตได้ตอบโต้การกระทำดังกล่าวด้วยการสนับสนุนทางด้านอาวุธและเศรษฐกิจต่อขบวนการประเทศลาว การแทรกแซงจากมหาอำนาจทั้งสองฝ่ายต่อลาวดังกล่าว ทำให้สงครามกลางเมืองขยายตัวรุนแรงมากขึ้น ซึ่งถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับชัยชนะ ก็จะมีผลทำให้ดุลแห่งอำนาจในลาวเปลี่ยนแปลงไป

เหตุการณ์ขัดแย้งในลาวสร้างความวิตกแก่เจ้านโรตม สีหนุ เพราะเกรงว่าสงครามกลางเมืองจะขยายตัวเป็นสงครามทั่วไป และกัมพูชาจะตกเป็นเหยื่อของเหตุการณ์ และกล่าวหาสหรัฐอเมริกาว่าแทรกแซงในเหตุการณ์เพื่อให้เกิดสงครามกลางเมือง โดยดึงฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้าไปพัวพันกับความขัดแย้ง กัมพูชาเห็นด้วยที่ลาวจะเป็นกลางตามความคิดของเจ้าสุวรณภูมิ และฝ่ายประเทศลาวควรเข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาล ใน ค.ศ. 1960 กัมพูชาได้เรียกร้องให้มีการประชุมนานาชาติในเรื่องความเป็นกลางของลาว โดยขอให้มหาอำนาจค้ำประกันเขตกันชนที่เป็นกลาง (Neutral Buffer Zone) เจ้านโรตม สีหนุ เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งถ้ามีการจัดตั้งเขตเป็นกลางซึ่งประกอบไปด้วยกัมพูชา ลาว ซึ่งควรได้รับการค้ำประกันจากมหาอำนาจตะวันตก พันธมิตรในเอเชียคือไทย และเวียดนามใต้ รวมทั้งมหาอำนาจจากค่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งจะหมาย

²⁰ Robert A. Holmes, op.cit., footnote 4, p. 350.

ถึงการเอากัมพูชาและลาวออกจากการแข่งขันอำนาจ²¹

แต่ข้อเรียกร้องของกัมพูชาไม่ได้รับความสนใจจากมหาอำนาจตะวันตก แต่อย่างไรก็ตาม หัวหน้าผู้แทนกัมพูชาที่เจนีวาได้เสนอหลัก 4 ประการ เป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาคือ

1. รัฐบาลลาวประกาศความเป็นกลาง
2. ให้ทุกประเทศที่เข้าประชุมรับรองและเคารพเอกราชความเป็นกลางและบูรณภาพแห่งดินแดนของลาว
3. ให้ตั้งกลไกระหว่างประเทศตรวจสอบการหยุดยิง ถอนทหารต่างชาติ ควบคุมการส่งทหารต่างชาติและอาวุธ
4. ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจใดๆ ต่อลาวจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง²²

๑. สงครามเวียดนาม

ในสงครามเวียดนามนั้น เจ้านโรดม สีหนุ ประธานการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาในเวียดนามใต้ และให้การรับรองแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติหรือฝ่ายเวียดกง (NLF) ว่าเป็นรัฐบาลตามกฎหมายของเวียดนาม เจ้านโรดม สีหนุ ได้เสนอว่าควรจะต้องจัดการประชุมนานาชาติ เพื่อให้สหรัฐอเมริกาและเวียดนามเหนือถอนตัวจากเวียดนามใต้ โดยให้มีการกำหนดเงื่อนไขและให้การประกันต่อทั้ง 2 ฝ่าย และในปี ค.ศ. 1963 กัมพูชาได้เรียกร้องให้เวียดนามรวมตัวกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับเวียดนามเหนือได้ถูกพัฒนาให้ดีขึ้นในปี ค.ศ. 1963 เมื่อเวียดนามเหนือตกลงที่จะให้การรับรองพรมแดนของกัมพูชาและสนับสนุนการประชุมนานาชาติ เพื่อประกันความเป็นกลางของกัมพูชา ส่วนเวียดนามใต้นั้นมีทัศนคติที่ก้าวร้าว ซึ่งกัมพูชาเห็นว่าการปรับความสัมพันธ์เข้าสู่ขั้นปกติจะมีขึ้นก็ต่อเมื่อมีเวียดนามเดียว²³ อย่างไรก็ตามกัมพูชาก็ต้องการที่จะดำรงความสัมพันธ์ที่ดีกับเวียดนามทั้งสองประเทศ

ในปี ค.ศ. 1964 กัมพูชายังคงเสนอให้มีการจัดประชุมนานาชาติ เพื่อยุติความขัดแย้งด้วยการประกันความเป็นกลางของเวียดนามใต้ ซึ่งหมายถึง การถอนทหารสหรัฐอเมริกาออกไปและให้มีการจัดตั้งรัฐบาลที่รวมแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติด้วย เจ้านโรดม สีหนุ กล่าวว่าการประชุมนานาชาติเพื่อรับรองความเป็นกลางของเวียดนามใต้ ลาว กัมพูชา เป็นวิธีเดียวที่จะนำสันติภาพมาสู่อินโดจีนได้²⁴

²¹ Ibid., p. 350.

²² Ibid., p. 353.

²³ Ibid., p. 266.

²⁴ Ibid., pp. 268 - 269.

ภายหลังเหตุการณ์อ่าวตังเกี๋ย (Tonkin Incident) กัมพูชาตำหนิสหรัฐอเมริกาและแสดงความสนับสนุนเวียดนามเหนือ เจ้านโรดม สีหนุ เชื่อว่ากัมพูชามีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมการติดต่อกับรัฐบาลเวียดนามในอนาคตที่อาจเป็นฝ่ายเวียดนามหรือฮานอย

ในปีต่อมาได้มีการประชุมชาวอินโดจีน (Indo-Chinese People Conference) ในพนมเปญ การประชุมครั้งนี้ไม่ได้เชิญรัฐบาลของเวียดนามใต้และลาว หากแต่เชิญฝ่ายเวียดนามและฝ่ายลาวรักชาติ (ประเทศลาว) เข้าประชุม โดยที่แต่เดิมเจ้านโรดม สีหนุ ทรงวางแผนที่จะให้มีการเรียกร้องให้มีการถอนทหารสหรัฐอเมริกาออกจากอินโดจีน และให้มีการประชุมระหว่างประเทศ เพื่อประกันความเป็นกลางตามข้อตกลง ค.ศ. 1954 แต่ในที่สุดการประชุมครั้งนี้กลายเป็นเวทีที่ถูกล้อมค้อมมิวนิสต์ยึดครองโดยมติจากที่ประชุมเรียกร้องให้

1. สหรัฐอเมริกาถอนตัวจากเวียดนามและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. ประชาชนในภูมิภาคมีสิทธิในการตัดสินใจอนาคตของตนเอง ภายหลังจากการประชุมเจ้านโรดม สีหนุ ได้เรียกร้องให้มีการก่อตั้ง Permanent Secretariat ของชาวอินโดจีนในพนมเปญเพื่อแสดงเอกภาพในการต่อต้านการรุกราน

ในปี ค.ศ. 1968 เมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศว่าพร้อมที่จะให้มีการเจรจาในปัญหาเวียดนาม เจ้านโรดม สีหนุ ได้วิจารณ์ว่า

...ทางออกในการแก้ปัญหาเวียดนามยังเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น... รัฐบาลที่วอชิงตันประกาศว่าพร้อมที่จะเจรจาในข้อตกลงสันติภาพ แต่การเจรจาเพื่อสันติภาพจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ภายใต้อสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้ยึดครองที่ซึ่งมิใช่เป็นของตนอยู่²⁵

10. องค์การในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กัมพูชาหลักเลียงที่จะมีข้อมูลมติดาวกับองค์การในภูมิภาค เนื่องจากเจ้านโรดม สีหนุ เกรงว่าการกระทำดังกล่าวจะเป็นการสร้างความไม่พอใจให้กับสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี ค.ศ. 1959 มาเลเซียเชิญเจ้านโรดม สีหนุ เจริญเพื่อก่อตั้งองค์การความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือองค์การ ASA (Association of Southeast Asia)²⁶ กัมพูชาปฏิเสธที่จะเข้าร่วมด้วย และเน้นว่า “กัมพูชาต้องการอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ต้องการเข้าร่วมกลุ่มกับใคร แม้แต่จะเป็นการรวมกับประเทศที่เป็นกลางอย่างพม่าและสิงคโปร์

²⁵ P.C. Pradhan, op.cit., footnote 1, p. 108.

²⁶ สมาชิกขององค์การ ASA ประกอบด้วยประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย

สำหรับการก่อตั้งกลุ่มอาเซียน (ASEAN) นั้น เจ้านโรดม สีหนุ เห็นว่าเป็นการก่อตั้งที่มีจุดมุ่งหมายทางการเมืองมากกว่าเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยกล่าวว่า

...เราทราบดีใครเป็นผู้อยู่เบื้องหลังใคร และมุ่งที่จะต่อต้านใคร เราไม่สามารถที่จะร่วมกับองค์การที่ก่อตั้งขึ้นใหม่นี้ได้ เพราะโดยเนื้อแท้แล้วมุ่งที่ประเด็นทางการเมืองมากกว่าเศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรม²⁷

กัมพูชามีความเห็นที่ตรงกับสาธารณรัฐประชาชนจีนว่ากลุ่มอาเซียนมีเป้าหมายต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนั้นกัมพูชาจึงไม่มีความประสงค์จะเข้าร่วม อย่างไรก็ตาม กัมพูชาได้เข้าร่วมในโครงการแม่น้ำโขง (Mekong river Project) และธนาคารแห่งเอเชียเพื่อการพัฒนา (Asian Development Bank) รวมทั้งโครงการโคลัมโบ (Columbo Plan) ซึ่งเป็นโครงการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

III. นโยบายเป็นกลางกับความอยู่รอดของกัมพูชา

นโยบายเป็นกลางของกัมพูชาในสมัยรัฐบาลเจ้านโรดม สีหนุ นั้นถูกกำหนดขึ้นจากข้อจำกัดที่กัมพูชาเป็นประเทศเล็กและมีศักยภาพต่าง ๆ จำกัด แต่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่มีความขัดแย้งสูง นโยบายดังกล่าวประสบผลสำเร็จเป็นอย่างสูงในช่วง 10 ปีแรก (ค.ศ. 1953 - 1963) เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาค และการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจยังอยู่ในระดับที่กัมพูชาสามารถที่จะปรับตัวได้ แต่หลังจากปี ค.ศ. 1963 เป็นต้นมา ความขัดแย้งในระดับภูมิภาคและการแทรกแซงของประเทศมหาอำนาจเพิ่มทวีมากขึ้นตามลำดับ โดยมีสงครามเวียดนามเป็นสาเหตุหลัก เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านเช่นนี้ ทำให้กัมพูชาเริ่มประสบปัญหาในการรักษาความเป็นกลางไว้ได้เช่นที่เคยประสบความสำเร็จในทศวรรษแรก ประกอบกับปัญหาการเมืองและเศรษฐกิจในกัมพูชาก็ได้มีความขัดแย้งและรุนแรงมากขึ้น ในที่สุดการยึดอำนาจจากเจ้านโรดม สีหนุ ก็เกิดขึ้น และนโยบายต่างประเทศของกัมพูชาก็ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่านโยบายต่างประเทศกัมพูชาต่อประเทศต่าง ๆ และเหตุการณ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยภาพรวมแล้วมีลักษณะที่เป็นกลางอย่างเห็นได้ค่อนข้างชัดเจน แต่จากการที่กัมพูชาเป็นประเทศเล็ก ซึ่งตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่มีความขัดแย้งสูง ตลอดจนมีการแทรก

²⁷ Robert A. Holmes, *op.cit.*, footnote 4, p. 367.

แข่งจากมหาอำนาจเป็นอย่างมาก ทำให้นโยบายเป็นกลางของกัมพูชาในสมัย
 รัฐบาลเจ้านโรตม สีหนุ มีลักษณะเป็น Active Neutralism ที่มีความยืดหยุ่นและ
 ปรับตัวเร็วตามสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา จนดูเหมือนไม่มีความแน่นอน
 และปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

บรรณานุกรม

- Cady, John, F. **Thailand, Burma, Laos & Cambodia.** New Jersey : Prentice, Hall, Hall, Inc., 1966.
- Chandler, David P. **The Land and People of Cambodia.** Philadelphia : J.B. Lippincott Company, 1972.
- Handel, Michael. **Weak States in the International System.** London : Frank Cass and Company Limited, 1981.
- Holmes, Robert Alexander. "Chinese Foreign Policy Toward Burma and Cambodia : A Comparative Analysis." Doctorate's thesis, Columbia University, 1969.
- Kahin, George Mctunan. **Government and Politics of Southeast Asia.** New York : Praeger Publishers, 1964.
- Osborne, Milton. **Politics and Power in Cambodia : The Sihanouk Years.** Camberwell Victoria : Longman Australia Pty Limited, 1973.
- Pradhan, P.C. **Foreign Policy of Kampuchea.** New Delhi : Radiant Publishers, 1985.
- Smith, Roger M. **Cambodia's Foreign Policy.** New York : Cornell University Press, 1965.
- Wilson, Dick. **The Neutralization of Southeast Asia.** New York : Praeger Publishers, Inc., 1975.
- "Yearbook of the United Nations, 1964." New York : United Nations, Office of Public Information, 1964.
- "Yearbook of the United Nations, 1968." New York : United Nations, Office of Public Information, 1968.